Gavrilovic, Andra
Sedamdeset anegdota

PN
6267
S5G3

Број 93

Седамдесет Анегдота

ИЗ ЖИВОТА СРПСКИХ КЊИЖЕВНИКА

ОБЈАВИО
ПРОФ. АНДРА ГАВРИЛОВИЋ

Бр. 93
С. Д. Буковац

БЕОГРАД, 1911.
ИЗДАЊЕ КЊИЖАРЕ С. Б. ЦВИЈАНОВИЋА

ЦЕНА 1 ДИНАР

Sedamdeset anegdota

Седамдесет Анегдота

ИЗ ЖИВОТА СРПСКИХ КЊИЖЕВНИКА

Gavrilović, Andra

ОБЈАВИО
ПРОФ. АНДРА ГАВРИЛОВИЋ

БЕОГРАД
ИЗДАЊЕ КЊИЖАРЕ С. Б. ЦВИЈАНОВИЋА
1911.

LIBRARY
NOV 24 1969
UNIVERSITY OF TORONTO

PN
6267
S5G3

ШТАМПАРИЈА Ђ. МУНЦ И М. КАРИЋ — БЕОГРАД.

У ову су књижицу ушле само оне анегдоте за које држим да сам их ја први објавио раније или да то сада чиним. Међу њима има ствари и од мањега значаја, а има и нешто бележака које и нису праве анегдоте; ипак је и њима дато место као забелешкама које опет на свој начин казују по што шта о овом или оном књижевнику. Извор је за велику већину лично сазнање или традиционално казивање; мањи је део по архивалним траговима. Готов сам и о једним и о другим дати свако објашњење ако се с меродавне стране буде тражило.

А. Г.

СЕДАМДЕСЕТ АНЕГДОТА

ДОСИТИЈЕ ОБРАДОВИЋ

1.

Зна се да је старога Доситија Обрадовића, када се последњи пут бављаше у Трсту, наклоност према Софији, младој и лепој жени родољубивога српског богаташа Драге Теодоровића, прелазила и у осећај чисте љубави.

Један пут је Доситије у кући госпође Софије читао своју „Етику“ и тумачио јој нека места из ње. Она је пажљиво слушала, а он је готово ораторски и с одушевљењем држао читаву проповед. Напослетку склопи књигу и остави је покрај себе, управивши госпођи ове — вероватније спремљене него импровизоване — стихове:

Етика нам показује што јест чинит' ружно,
Да се од тог сви клонимо како да је кужно.

А шта треба испољават', што правостју дише,
То у сваком сердцу треба само да се пише.

Ајд' погоди, милостива сад мени госпоже,
Што ти бедно сердце моје сад чинити може:

Етика му једно вели, на пристојност учи,
А гле! оно што ти мислиш жели да докучи.

После је Доситије, по жељи госпође Софије, морао и да напише те стихове. Тако је изишло као да нико није разумео шта је Доситије мислио, а то је, опет, њега могло и љутити и веселити.

2.

Доситије је био у искреном пријатељству с Глигоријем Трлајићем, и ако је овај живео потоњих година у Русији.

Из њихове пријатељске преписке можемо навести овде две песничке посланице: једну је упутио Доситије Трлајићу, а другу Трлајић њему.

У првој Доситије вели:

Умилно је видит' зору с високи планина,
И умилно рођај сунца из морски дубина.

Умиљато стадо пасе у весели часи,
И свирале умиљати одзивљу се гласи.

Умилно је видит' коло какоr нигде нема,
И девицу кад се њему с другарицам' спрема.

Ал' је мени најмилије рећи име твоје,
У ком блага и дарови српском роду стоје.

Твоје име Србству дика од сад и до века,
Певај, друже, до самога живота свершетка.

Певај песму, и опевај са дарови Мусу,
По најлучшем, единственом — Терлаича вкусу.

Отпоздрав Трлајићев гласи:

Здравица
Доситеју Обрадовичу у Тријест
от
Глише Герлакча Бачванина.

Ој, умно чедо Сербскога Парнаса,
Дико наша, сербске славе гласа!
Ког ми душа с усердијем грли,
Обрадович Доситеју врли!
У весељу и у свакој пошти —
Здрав ми буди! и песмицу прошти!

Ој, кад би било да моћи имаде
Душа казат' што чувствоват' знаде,
Свет би чуо што није никада,
Како тебе и вазда и сада
Љубим тебе, Музе избраника,
Што је Србству и понос и дика!

Ој, у Славјанства великоме мору,
Г'ди кандила Божицама гору,
Радо мислим о имену твоме,
Најљупчем ми у животу моме.
Радо мислим, јер за народ исти
Премишљ'о си дању, ноћу и ти!

Ој, Сербка мајка родила нас оба,
Сербска земља да би дала гроба!
Када дође да при вечном суду
Наши чини и греси пребуду,
Лака б' била — ја је желим себи,
Ка'но што ће срећном бити теби!

Ој, ал' о смерти још не има збора,
Када Србљин закључава мора!
Сербску наду још да опевамо,
Лако наше коло поиграмо,
Па тек онда — ал' ће слатко бити!
Здравствуј! брате! и не престај пити:

ЈОАКИМ ВУЈИЋ

1.

Као свагдашњи сиромашак, Ј. Вујић не могаше бити пажљив ни у избору одела. —

Дошавши једном у незавидној тоалети у Карловце, Вујић лагано приђе гимназији и запита некога ђачића за једнога професора. Ђаче му немарно одговори, па, ушавши у разред, рече професору да је за њ питао некакав — просјак. Професор радознало погледа кроз прозор, па да би код осталих ученика загладио немио утисак од израза онога ђака, цикну на ђачића:

— На колена! Та то је списатељ!

По том професор брзо истрча напоље, узе Вујића под руку, уведе га у учионицу и посади за катедру, па онда отпоче свечан говор у славу тога дана, који у њихову средину доведе славнога Вујића. Ученици веселим изразом лица исказиваху радовање, а Вујић озбиљно седи на катедри и гледа шта се неочекивано збива...

2.

Кад је Вујић у Крагујевцу а у Конаку Кнеза Милоша давао аматерске позоришне представе, догодило се и ово. —

По описивању и показивању Кнежеву Вујић је инсценовао низ позоришних слика „Бој на Љубићу". Кнез је гледао пробе и по што шта исправљао. На свечаној, пак, представи Кнез у једном моменту устаде и викну:

— Није тако! Чекај!

По том се попе на позорницу па стаде казивати како треба сцену извести. Кад нареди све, пође своме седишту, да посматра, а Вујић, који је играо пашу, дубоко се поклони па рече:

— Љубим руке!

— Ене га сад! — љутну се Кнез. — Е, синко, да си истински био на Љубићу не би ти то ни на памет пало!

ЛУКИЈАН МУШИЦКИ

1.

Видећи да је због неумешног руковања радовима у манастиру Шишатовцу дошао у највеће материјалне неприлике, архимандрит Лукијан Мушицки обрати се многим познаницима и пријатељима молбама да му новчано помогну. Тако се обрати и Кнезу Милошу, који му одмах посла свој приличан прилог. Мушицки све то прими захвално, па онда осу писмима молити Кнеза још за веће суме, не пропуштајући дати Кнезу савете како треба газдовати државом па да се има довољно новаца. Сазнавши за таке поруке Лукијанове, Кнез Милош рече:

— Е, много му хвала за то, али ко му може веровати кад прича о газдовању у држави он који се јада што није умео газдовати у једном манастиру!

2.

Бавећи се 1828, тада већ као епископ, у Бечу, Лукијан чешће похађаше сли-

карске галерије, више пута праћен младим учеником сликарства Костом Пантелићем из Руме.

Кад је једном улазио тамо, Лукијан застаде при самом улазу па се, замишљен, прекрсти. Пантелић, видећи то, и сам се, не знајући за што се то чини, прекрсти, а Лукијан му рече:

— Тако и треба, јер је и ово храм!

ЈОВАН ДОШЕНОВИЋ

1.

По свршетку философских наука у падованском универзитету млади песник Јован Дошеновић постане, стицајем прилика, књиговођ у великој трговачкој радњи богатога српскога родољуба Драге Теодоровића у Трсту.

Кад је полазио из Трста у Пешту да штампа своју збирку песама рећи ће му Драга:

— Због ом пошао! Препоручуј, брате, нека пишу, и нека дјелају дондеже свјет пред очима јест!

— И докле пара имају! — весело прихвати оштроумни Дошеновић.

2.

Годину 1809 провео је Дошеновић у Пешти, штампајући своје књиге. —

За време штампања он се разболи и боловаше врло дуго. У том и до њега стиже глас о српској погибији на Каменици.

Предижући се од болести, Дошеновић рече пријатељима:

— Хвала Богу што нисам умро! Не зато што ми се мили живети него стога што је Србину грехота ове године умрети на постељи!

ВУК СТ. КАРАЏИЋ

1.

Сима Милутиновић замоли из Лајпцига Вука Караџића да му нађе нешто помоћи и какво место. Вук се заузме те Симу Кнез Милош назначи за свога секретара и да му новаца колико му је требало за долазак. Сима прими новце, пође у Крагујевац и оде — на Цетиње, те место Кнезу Милошу постане секретар владици Петру I.

Чувши све то, Вук се запрепасти, па рече, мало после:

— О, мајн гот! Знао сам ја да је Симо луд до пола! Али кад му прије полуђе и друга половина?!

2.

На једном свом путовању по Србији, при крају четрдесетих година, Вук узме под најам кола Јована Миленковића. Уговорено је било да за кирију Вук не плаћа ништа посебно, него када се путовање сврши да Вук та кола покрије о свом

трошку. Али Вук, сиромах, не могаше одмах извршити погодбе, него скрпари нешто пара те једва оде у Беч. Међу тим ни тамо га не оставише на миру. Њему је то било тешко, али се наљути када доби писмо у коме се вели да се кола покрију онако како је своја кола покрио богати Јеврем Ненадовић, таст Кнеза Александра. Зато седне па пријатељу одговори:

„Кад бих ја та кола покрио тако, онда би свијет држао да сам ја Књажев таст. А ја, брајко, нијесам ничији таст. И та невоља мене мори; а за покривање кола лако ћемо: ако ми можете вјеровати мању суму, молим Вас да ме за толико услужите, па нека се та кола покрију; ја ћу Вам се одужити"...

Шта је после било од те невоље Вукове — не знамо.

3.

Повела се пред Вуком реч о Словенском Конгресу у Прагу 1848, а Вук ће рећи:

— О, мајн гот, ту ти бијаше тијесније врата! И ја сам тамо био. У мога газде била млада и као уписана дјевојка у најму. Мислим ја, да зна моја жена куда сам забасао — не би ме цохвалила! Али — што ћу? Нијесам ја крив за го-

стољубље браће Чеха. Тек како му драго, али наста бјежанија да се не зна ко је коме род. Видим ја лијепо шта ће да буде. Мислим: да ми је само двије три ријечи дотурити Палацкому — али како? Кажем то дјевојчету, а оно, враг, пита где ми је писмо. Дадем јој, а она га смота па с њим у уста. Нестаде је, а када се врати донесе ми поруку од Палацкога. Мудар брацо, па не пише. Сад сам знао што ми ваља чинити. Зато загрлим лијепога гласника и, баш као отац дијете, пољубим. Она се смије, а и моја жена да је била ту — смијала би се. Тек — боље што тога није видјела! — Сјутра дан сам и ја пробао ону народну: „Како друже низ планину струже". С Виндишгрецем се није било шалити. А оној дјевојчици и данас хвала! Нека јој је моја плата — халал!

4.

И ако књижевни противници, Вук и Василије Лазић не бејаху и лични непријатељи, као што је био случај н. пр. с Вуком и Светићем. Вук би, дошавши из Беча у Београд, био више пута и гост на обеду у Лазићевој кући. —

После једног таког ручка седе њих двојица на шарениці испод ораха у хладу пред кућом Лазићевом, а Вук ће рећи:

— Шта мислиш, Василије, да је најслађе на свијету?

— Па ја бих, према садашњем расположењу, рекао да је најслађа овака хладовина по ручку,

— Добро је и то, али има и слађега.

— Старо вино?

— Није!

— Стара шљивовица?

— О, мајн гот, и то је лијепа ствар! Али друго, друго.

— Не знам.

— Најслађа је млада удовица: тек нагорела...

СИМА МИЛУТИНОВИЋ

1.

Сима је, као што је познато, био искључен из карловачке гимназије, и тиме је било завршено његово школовање.

Али сам узрок искључења није остао довољно јасан.

Данас се зна да је Сима искључен због једне сатиричне песме коју је написао о митрополиту Стратимировићу, а ми смо у могућности казати и како је постала та песма. —

Из породице богатих племића кулпинских, а дошавши на чело српске цркве у најбујнијим годинама људскога века — Стратимировић вазда вољаше да се и на спољној страни живота његова одмах по зна благородност порекла му и неисцрпност ризнице његове, и ако се зна да је иначе био тврде руке. У низу таких приказивања он бејаше необичан и кад иђаше у спахилук Кулпин.

У Карловцима се његова спрема за полазак могла знати доста раније и по томе,

што се у двору његову послуга сатираше рибањем сребрних цванцика, који би се, блистави, сместили у две повеће кесе као две омање вреће. Тако опремљене гомиле тога новца митрополит-племић метнуо би у господске каруце своје лево и десно од себе, па би се на шест коња кренуо пут Кулпина. Уз пут би, овде онде, бацао, час левом а час десном руком, по прегршт сребрних цванцика, не мимоишавши празне руке ни скуп радника у пољу, који би, видећи митрополитове каруце, истрчавали са њиве или ливаде на друм, па ни осамљенога путника или сиромашнијега пролазника.

Сима Милутиновић је то сазнао, па је у мислима, насупрот томе, ставио борбу у Србији, где се народ бори голим рукама против Турака а за слободу. Из тога контраста поста сатира, коју Сима написа и прочита неким друговима. Кад један недруг одаде тајну — Сима би из школе искључен, батинан и из Карловаца протеран.

Те песме данас немамо.

2.

Када се, за време првога устанка, Сима бавио у Београду, бејаше, у једно доба, команданат београдскога града војвода

Сарановац, човек крупан, тежак и гломазан. Он уживаше изићи на градски бедем над Савом, и, седећи на бедему, посматрати каике и бродове по Сави.

Једног дана сеђаше ту војвода по обичају, па, пуштајући густе димове из чибука, бејаше занесен лепотом изгледа који се ту погледу отвара. Знало се да он ту излази само ради уживања, па му стога нико никад ни близу не прилажаше, а биће да му тада нико ни прићи не би смео.

Наиђе мало за тим поврх тога бедема Сима, а пријатељи га стадоше опоминьати да не иде ближе к војводи.

— Баш бих рекао — одговори им Сима — да ћу му сад нешто требати! — па се, ни сам не знајући зашто, хитро стаде војводи примицати.

Таман Сима до њега, а он се, занесен гледањем, мало наже, па свом тежином и са чибуком — пљусну у дубоку Саву.

Не премишљајући ни тренутка, нити иоле збуњен, Сима одмах скочи за њим, и уз велику погибао после тешкога напора изнесе спасеногa војводу. Учинивши то, Сима се окрете и оде.

3.

Кад је Кнез Милош 1835 ишао у Цариград, у његовој је свити био и Сима Ми-

лутиновић. Чланови Кнежеве свите бише од Султана награђени, па и Сима доби скупоцен царски биљиш с великим дијамантом испод грла. Дошавши у Крагујевац, Сима тај биљиш — поклони позоришној гардероби! Један од чиновника из Кнежеве околине заинати се да ће биљиш — украсти, те се он нарочито чувао, док се није продао! Купио га је за дукат неки млади Гружанин, који га је огртао кад је на саборима и славама — коло водио!

4.

Године 1846 Сима је одвео у Кијево прве српске ђаке као питомце, а по том се, на своју одговорност, шетао по Русији неко време, па је походио и Петроград.

У још нештампаном писму о томе вели поред осталога:

„... У истом граду видио сам једнога чиновника и зрелога мужа, да он у једној кутијици чува, као часно древо или другу коју светињу, један комадић огорела дрвета од очине му куће слемена, што му је из свега очинства и породице претекло од Бонапартовога богомрскога на Русију нападенија, а то када год отвори и погледа залије га и сузама, како је и преда мном учинио, и то с овима

искреним речима: „Ово је моја светиња и аманет божји, ово је и мојега оца, мајке и породице моје знак и сведок једини и најважнији, који је мени од јарости и пресилија западњега и препросвештенога варварина спасен, кад сам ја једва могао, имао и знао воздухом дисати“. Мене је то заиста тронуло тако, да сам и ја ондака плако и ово сад пишући сузом умилења озбиљно поросио, дивећи се и благодарећи Бога, да се ово најчеститије чувство отечествољубија и до најмањи знатности простире и досеже, завидећи му при томе, што ја из паденија Србије у 1813-м лету ни онолико од моје приличне куће и очевине спасти и сачувати могао нијесам. Истом је Русу име Антон Бирјуковић, ако не будем заборавио, и да му Бог да свако добро к онакоме ближњељубиву срцу!“

5.

У оно доба кад је у Министарству Просвете у Београду био начелник Јован Ст. Поповић а секретар Сима Милутиновић, догодило се и ово. —

Поповић је био вредан, тачан, можда и педантан. То знамо.

Сима је био — друкчији. То је лако знати.

Једном се деси да Сима не дође у канцеларију пуна три дана. Што начелника о томе и не извести — можда и није велика кривица; али биће да је начелник сазнао како Сима не болује — ни он нити ко од његових.

Четвртога јутра уђе начелнику у канцеларију момак, који је био одређен да пред Министарством стражари, па јави:

— Иде господин Милутиновић, и — можда ће овамо!

Начелник брзо оде столу његову и спусти табак хартије на коме је било написано:

Госп. С. Милутиновићу.

Бити другар дружељубну
О свом лебу — ствар је срца.
Бити точан и приљежан
Дужности је први позив.

Већ три дана Муза стоји.
Ћути перо, пра(х) је пао.
Ко ће Музу да поведе?
Несвршено да соверши?

Кривац своје нек казује,
Како може нек се брани.
И што лепше с отим боље.
Строгости нас закон учи.

Началник
Ј. Ст. Поповић.

Другим речима: ту се од Симе — *тражило изјашњење!*

Одмах по том дође и Сима. Седе за свој сто, и поглед му се заустави на том необичном акту. За тим узе перо и у продужењу написа одговор:

Било једном омалено дете,
Сваком добру приљубило својски,
Богобојно и мајке поштовно,
Зора л' њега спавањива игда
Нити нађе, нит' се за то труди.
У свог зноја кору л' хлепца смаже.
Ал' кад појми десно иди л'јево —
Ка' манито, нити припитује
Милутина нити Анђелије.

Ђе сам био? А ђе био нисам!!!
Куд не сиј'о и туда ницао!
Једно само: у зло ни до века!
Млого прошло, а остало мало,
И то мало већ је дотрајало.
Па што ће ти да до краја сазнаш?
Учи друго, има још'те доста
Чега не знаш — а ја ни толико.

Симеон Милутинов
Сарајлија.

Читалац без сумње разуме и Поповићево питање и Симин одговор, а сећа се да су Милутин и Анђелија родитељи Симини. Без сумње види како ово питање показује природу и карактер једнога а одговор другога песника.

Тако написано „изјашњење" однесе Сима и ћутећи спусти пред Поповића на сто па оде своме послу.

Не зна се да ли је од тога било каквих последица. Највероватније је да је све остало при овој шали двојице заслужних песника и књижевника.

ДИМИТРИЈЕ ДАВИДОВИЋ

1.

Једном Д. Давидовић, секретар Кнеза Милоша, пошавши по службеном послу из Крагујевца, поведе уза се много оружаних пратилаца.

Гледајући га са доксата свога Конака, Кнез Милош ће рећи:

— Кад је тражио место у Србији, нудио је и војничке услуге своје, а сада ене га шта чини: не сме сам да пође ни до Метина Брда!

По том, сетивши се шта му вреди Давидовић, брзо додаде:

— Ако, ако! Боље сече пером него ножем. А то и јест добро!

2.

Познато је да је Давидовић био посвећен у многе тајне радове Кнеза Милоша, коме је у дипломатским пословима био десна рука. —

Зато му један пут рече Димитрије Исаиловић:

— Мал' те се нећете некад обући у Господарево одело!

— Може бити да бих га и умео обући али сумњам да бих га знао свући! — одмах одговори Давидовић, и остави озбиљнога Исаиловића да размишља о значају тих речи.

ДИМИТРИЈЕ ФРУШИЋ

1.

Родољубиви Димитрије Фрушић, један од двојице основалаца Српских Новина у Бечу, живљаше по том у Трсту као лекар у највећем поштовању. Упитан једном што је оставио новинарски посао, рече:

— Само сам методу променио; лечио сам и онда и сада: пре душу а сада тело — у оба случаја незнање!

2.

Једнога дана говораше Фрушић:

— Има већ две среде како ме сврбе очи. Ја се томе не радујем. Сутра је среда, и ако ме сутра засврбе очи — смрт је ту.

Сутра дан је вредно походио болеснике, а када беше увече у друштву, осети сраб у очима; стаде их трљати, па повика:

— Капља!

И мртав тресну о под.

МИЛОШ СВЕТИЋ

1.

Прешавши у Београд да за добру награду пише Грађански Законик за Књажевину Србију, Милош Светић учини Кнезу Милошу повише предлога који су се клонили личним рачунима Светићевим. —

Један такав Светићев предлог бејаше у његовој понуди да Кнез купи стадо оваца и овнова Светићевих. Ту понуду разложи он у писму које посла Кнезу у Крагујевац и у коме му представљаше ствар у детаљима рачунским и најлепшим изгледима трговачким. Разумевши све, Кнез Милош нареди да му се одговори како жали што му прилике не допуштају одазвати се жељи Светићевој, а својој околини рече:

— Чиниш 'волико, чудан је човек тај Хаџић. И музли су нас и шишали стотине година, а он мисли да је још и за њега остало! Оно што је остало, бој се неће му годити...

2.

Видећи да му је све теже остати и даље у Србији, Светић одлучи да се спрема за полазак. Ту одлуку саопшти једном пријатељу овим речима:

— Ја идем. Жао ми је бедне земље, а овај народ није боље ни заслужио!

Пријатељ га поправи:

— Да си ћерамиџија могао би тако и рећи! Ал' ти радиш за људе а не за кал...

Светић се намршти, али, преко свога обичаја, оћута на ову и заједљиву и умешну напомену пријатељеву.

ВАСИЛИЈЕ ЛАЗИЋ

1.

У Сусеку, селу китњастога Срема, а у кући младога књижевника В. Лазића спрема се већ од неколико дана богата част, која ће се показати на дан Крснога Имена што ће за неки дан радосно осванути.

Млад као лане, висок као бор а леп као Нарцис — српски књижевник Васа осећа сву срећу свога живота. Осећа здравље, којим му прса набрецују, осећа крепост и лакост с којима би се могао винути поврх лепе Фрушке Горе, па осећа и милину при помисли да му је судбина одредила за сапутницу баш ону коју је он желео и која одговара њему као јела бору.

Речју све је добро, све је лепо, срећно и задовољно.

Али у свету постоји и од великога веће. Али у свету има и преко хлеба — погаче.

Тако у свету.

А у кући нашега књижевника Васе тако исто само мало друкчије и — лепше.

— Ха! — плану Васа — једна нам жеља загрева груди! Дакле, она ми сама казује мету, а ја — лудак — још премишљам!

Залуд њојзи сва лепота њена — када Васа на њу и не гледа...

Мислите?

Варате се. Гледа он на све то, гледа очима и чезне срцем.

А неки му се демон уселио у до сада мирну и задовољну душу па му говори: „Рећи ћеш некада: имадох — не знадох! Биће доцкан, брајко!"

Мисли и размишља књижевничка глава како би он могао бити красан Ромео, кад би она хтела бити Јулија. Она — служавка Мила!

Премишља тако и уздише јако, ал' ко ће делу да приступи! Није мала неприлика ако — сачувај Боже! — ствар пође нежељеним током, рецимо уз воду!

И ко зна докле би он тако на празно мислио и из пуних груди уздисао, да га на дело не крете једна неочекивана и веома угодна прилика.

На име, долази он једном кући пред подне на ручак, где га очекује мила женица, а Мила мете двориште и пева:

„Брала бих сасу,
„Љубила бих Васу..."

То јест: у њега је од некога времена млада као капља и лепа као богиња — служавка.

То га охрабри, и он одлучи да приступи послу како и доликује српском срцу и мужанском чуству.

А већ су настале припреме за Крсно Име, красног њихног светитеља. Сва је кућа покренута, све је у послу и забуни. Млада домаћица ради и наређује по кући, пева и не снива да би јој ваљало имати и мало полицијске предострожности.

Сад ил' никад!

Тако мишљаше и наш књижевник, и та га помисао оживе и осоколи.

Уочи саме славе има се највише посла. То зна свак живи, па је то видео и он.

Зато још изјутра тога дана рече лепој Мили да ће јој издати неке заповести. Мало после дода де да би он желео да то издавање поверљивих наредаба буде извршено у четири ока и у потпуној помрчини. А за такав је терен означио атлукану, која је тек пре неки дан испуњена новим миришљавим сеном са бујних и сочних ливада господара књижевника. Тада ће лепа савезница и пријатељица примити од господара за успомену на велики труд један леп и заиста неочекивани поклон.

Служавка се обли красним руменилом и ћуташе.

Господар је то тумачио као добар знак, јер сваки већ зна рећи како је ћутање — знак одобравања.

— Ја ћу ти већ дати знак а ти ћеш по стубама лагано горе! — заврши господар и оде на посао.

Служавка рађаше послове донекле ћутећи, па се онда наједанпут грохотом засмеја.

— То ће бити славно! — рече у себи, и опет се зацени од смеха и звонки јој глас одјекиваше као звук сребрнога звонцета.

Милина!

Да је и то још могао чути Васа, зацело би се поново замислио: што његова слава пада баш у лето када су најдужи дани...

*
* *

У двориштy мрак који тек овде онде просеца јасна светлост што долази из дома у коме се још послује, и из кога се чује весела песма, жагор и разговор...

Неко се заиста пење по стубама и већ улази лагано у атлукану.

— Пст!

— Пст!

— Ти си?

— Да!

— Хајде лагано тако у том правцу... Тако! Ходи, душице, у моја топла објатија!

Пољубац пуче!

И други, и трећи — и све се даље ниска осипа...

Зашушта сено — а ветрић стао: и он је веран савезник, ни он неће тајну да одаје...

— А сада, душице, ево то ове позлаћене папучице за твоје мерџан-ножице. Да ми их носиш — да се поносиш!

*

* *

Пред само подне сутра дан дође на честитање сва сусечка елита. Гости поседали у великој соби, дворе их домаћин и домаћица — обоје преко мере весели, та данас је њихово Крсно Име! — а служи их лепа Мила.

— Па, господо, ако ми допустите да вам се нечим нарочито похвалим! — рече у једном тренутку домаћица са неком нарочитом свечаношћу.

— Молимо! Молимо! Заповедајте! Ми смо тако знате љубопитљиви! — полетеше одговори са свих страна.

Домаћин и сам радознао.

— Синоћ ме је мој Васа обрадовао нарочитим поклоном. Ја онако уморна од посла, а он ми у награду даде ево ове

папуче, па ми још рече да их носим и да се поносим! И хоћу, ако Бог да!

Гости узеше са чуђењем и живим одобравањем разгледати заиста лепе папуче, које домаћица извади испод миндерлука, а непрестано питају домаћина где их је набавио, како и пошто.

Домаћин стоји као кип.

Запрепастио се па не трепће.

Љубазно се осмејкује и одговара непотпуним реченицама.

— Видим ја поодавно да се Васа нешто спрема учинити, само нисам знала шта управо... Васо, је л' да си лепо извео ствар?

— Нисам... овај... ти си лепше... онај... и она...

— Дивно, дивно! — вичу гости опет...

Отпоче ручак велики и свечан. Госте служи лепа Мила, само се чува да се погледом не сретне са господарем Васом...

2.

Као секретар Београдске Конзисторије Лазић је чешће брачне тужбе расправљао усменим путем и досетком. —

Једном му дође на жалбу неки сељак из Белога Потока и рече како са својом, те године узетом, женицом не може даље живети јер је она родила — четврти месец по венчању.

— Јесте ли се ви пре венчања волели? — пита Лазић сељака озбиљно.

— Јесмо, господине, много времена! — одговара сељак.

— А које је дете по реду? — пита Лазић као замишљено.

— Па прво.

— Прво?

— Јесте.

— Е, пријатељу — кад је прво, оно може да се роди и сутра дан по венчању.

— Зар може?

— Може, брате!

— Тако ти Бога?

— Тако ми Бога!

— И то пише у књигама?

— Пише, брате!

— Е, хвала ти као оцу! Идем сад кући весео и срећан, а онако у мало што бруку не начиних. У здрављу!

— Срећан ти пут!

Сељак оде певајући — а Лазић, и не тражени, дукат спусти у џеп...

3.

Лазић је становао на Врачару, подалеко од своје канцеларије, па се на дужност возио и са ње враћао на својим таљигама. Возећи се седео је леђима окренут кочијашу.

Упиган зашто тако чини, Лазић је одговорио:

— Па — Србин сам! А где сте видели да Србин гледа у будућност, у оно што ће бити? Ми причамо само о прошлости, па и ја гледам куда сам већ прошао...

ЂОРЂЕ МАЛЕТИЋ

1.

Директор Београдске Гимназије и заступник старијих идеја у књижевности, Ђорђе Малетић, бејаше у дуговременој противности са слободњаком свога доба и професором Велике Школе Миланом Кујунџићем Абердаром. Та се противност није тајила ни на часовима међу ђацима.

Једнога часа Абердар говораше о лепотама „Горскога Вијенца", истичући како Малетић тако дело унижава само зато да би глорификовао „своје морске апотеозе" — а ту је мислио на Малетићево дело „Апотеоза Карађорђу". По свршеном часу неки ученик слети доле — а Гимназија је била у истој згради — па све исприча Малетићу који се спремаше да пође на час Поетике.

Још истога часа Малетић предаваше ђацима о томе како има слабих песника, па рече:

— Ето, на пример, цела једна песма код Абердара гласи:

„Вид'о сам те — заволео сам те.
„Вид'ла си ме — заволела си ме.
„Млади били,
„Па смо се љубили!“

Изговоривши то, Малетић љутито подвикну :

— Смућкај па пролиј!
То је било — мило за драго.

2.

Малетић је много и много година био противник идеја Вука Караџића — а надомак Вукове стогодишњице сео је па је написао познату алегорију у славу Вукову.

Чувши да то ради, један га стари књижевни пријатељ његов прекори, а Малетић му хитро и лепо одговори:

— Па зашто нам је Бог дао дуг век, ако не зато да се — поправимо...

ПЕТАР ПРОТИЋ СОКОЉАНИН

1.

Даровити омладинац Петар Протић Сокољанин, чије су песме главна садржина првог издања лицејске београдске омладине „Невен Слоге“, важио је у омладини као представник тако зване народне струје.

Као лицејац имао је стан у почетку данашње улице Цара Уроша, а да би се знало у којој од многих ситних кућица станује вођ школске омладине, истакао је био на прозору своје собе нарочити знак. У целом се Београду знало да је обележје његова стана — крупан клип црвенкаста кукуруза, који је у прозору стајао усправно.

Избор таког обележја Срби су весело поздравили, а Турци су сматрали и то као нешто управљено против њихнога господства, те су ишле жалбе чак и самоме паши, који је тужакања прекидао слегањем раменима и кратком речју, изговараном кроз густ дим богатих наргила:

— Јолпаз-ђаур!

2.

Овај вођ лицејске омладине имађаше и у самом грађанству престоничком — своју партију. На просветно-политичким зборовима, који су се обично држали у Београдском Читалишту, то се увек потврђивало. —

На једном таком скупу неки противници Протићеви прекореше једнога трговца што се „поводи за дечјом памећу“ кад се зна да „телад никад не ору“. Прекорени им трговац одмах одговори: „Одиста дете и теле имају сличности, али не толико колико Протићеви противници и стари волови!“

БРАНКО РАДИЧЕВИЋ

1.

О лику Бранкову имамо врло мало података. Зато се саопштавају и ови по казивању Г. Ђ. Поповића — Даничара.

Г. Поповић је био у Карловцима ђак 1840—1841 године, када је његов старији брат Стева учио шести разред са Бранком. Он се од тадашњега одела Бранкова добро сећа дугачкога капута и капе шајкаче, какву су карловачки ђаци, за директоровања Јакова Гершића, већином носили.

За сам лик Бранков Г. Поповић вели: бејаше леп, смеђ, млад човек, једно од оних лица, за које се одмах каже да су лепа али која се још брже заборављају, јер немају никакве карактерне црте ни ма каквог изразитог обележја. И у Карловцима и доцније у Бечу, за све време докле га је г. Поповић виђао, Бранко бејаше *ошишане*, *кратке косе*. Г. Поповић вели да је Мина са свим идеализала лик Бранков.

2.

Није документовано где је Бранко провео 1841—1842 школску годину. Стога се и ово саопштава.

Г. Поповић је 1850 године отишао у Беч, и ту је обновио познанство са Бранком. Зборно место бејаше обично у „Словенској Кавани“ Грловића. Ту Бранко једном говораше одушевљено о користи од гимнастике, па рече, од прилике, и ово:

— Сећам се Стеве Поповића *у Пожуну:* велик, развијен млад човек, огрне своје јапунце па иде као делија; али није гимнастизирао, па зло прође!

Из тих речи, којих се добро сећа, Г. Поповић изводи да је и Бранко био у Пожуну када и Стева, т.ј. 1841—1842 године, јер су у лето 1841 и Бранко и Стева били свршили гимназију — шести разред — у Карловцима.

БОГОБОЈ АТАНАЦКОВИЋ

1.

Кад је у Пешти учио гимназију, Богобоју се догодио овај случај. —

Једнога дана пред намрштенога директора гимназијскога изиђе, позван, један ђачић, скромно али ведро и весело црномањасто момче.

Директор га дочека речима:

— Да видимо тога Дон-Жуана, што уме да пише тако слатка љубавна писма!

И демонстративно подиже неку хартију, која, види се, не бејаше ђаку много непозната. Ђаче обли румен, прилично се збуни и скромно одговори:

— Ја Вас не разумем!

— Слушајте! — прихвати директор. — Господар Н. донео ми је јуче ово писмо, које је нашао код своје госпођице кћери. Његова љубавна садржина и сувише је јасна, а рукопис издаје Вас. Дакле?

Момче, још румено у лицу, бејаше већ дошло себи, па с поузданошћу одговори весело:

— То јесте мој рукопис, али то није моје љубавно писмо госпођици већ један одломак, управо цитат писма, из једне моје приповетке!

— Шта? Ви пишете приповетке?

— Пишем, г. директоре!

— Донесите ми ту приповетку сутра.

— По заповести...

Ђаче оде кући, ходаше дуго по својој собици, па онда седе и поче писати приповетку — прву у своме животу!

Сутра дан директор уз живо интересовање прегледаше рукопис свога ученика, нађе да је оно писмо одиста епизода из те приповетке, па изненађен успехом младога приповедача пружи му руку:

— Изврсно, изврсно! Ви сте слободни! Продужите!

Срећни ђачић, пун радости што се на тако лак и оригиналан начин спасао неприлике у коју је био запао са несмотрености госпођичине, а изненађен и сам успехом своје готово импровизоване приповетке — одушевљено продужи рад.

Та је шала случаја дала српској приповеци и књижевности — Богобоја Атанацковића, јер он бејаше тај ђачић...

2.

Једном се Богобој возио с друштвом на колима. Коњи се поплаше и ударе у највећи трк. Другови његови поискачу из кола и повреде се, а Богобој зграби вођице и после неког времена заустави и умири коње. После је говорио:

— И ја гледам да сачувам своју главу, али шта би било од војске из које би на први пуцањ побегли њени вођи?!

ЂУРО ДАНИЧИЋ

1.

Полазећи из Београда у Загреб за секретара Југословенске Академије, Даничић је распродао многе своје ствари које није морао собом носити. По настојавању његове мајке купио је Даничићев писаћи сто тада његов ученик и млађи пријатељ Стојан Новаковић. Успевши у тој својој жељи, мајка Даничићева рече купцу:

— Особито се радујем што сте то купили Ви. Нама је за продају било, али никако нисмо волели да оде у руке г. Милићевићу. Ђури би то баш тешко било...

Даничић је тек пред смрт постао с Милићевићем интимни пријатељ.

2.

После подужега предавања из области Словенске Филологије у Великој Школи Даничић позва једнога свога слушаоца да каже шта је и како је схватио. Слушалац поче али — не испуни очекивања, па поражен оде у клупу.

После неколико тренутака мучнога ћутања Даничић приђе младом кандидату, стави своју руку на његово раме па му благо рече:

— Не очајавајте, лијепа је ово наука, па ће и Вама омилити као и другима што је милом постала...

ДР. ЈОСИФ ПАНЧИЋ

1.

Познато је да је учени Јосиф Панчић за млађих година био пријатаљ веселих часова. —

Вук Маринковић, који је и сам умео уважавати животна задовољства, по кад што је томе замерао, а једном ће рећи:

— Панчић треба да промени презиме, па када *банчи* нека се и зове *Банчић*.

Рекоше му да Панчић ипак не дангуби него ради, а Маринковић ублажи предлог:

— Знам то. Али онда нека се назове бар *Бандић*, кад већ мисли да без банде нема весеља а без весеља живота...

2.

Као владин посланик на једној Народној Скупштини у Крагујевцу, Панчић је био и потпредседник скупштински. —

Један се посланик те Скупштине тешко жаљаше у седници како у Србији нема слободне штампе, већ се мисаони

људи спречавају у изношењу корисних предлога и идеја. Тада министар Радивоје Милојковић устаде и рече:

— Чули сте шта вели господин посланик, а ја ћу се за доказ да ствар друкчије стоји позвати на најбољега сведока. Господин доктор Панчић штампао је у Србији више него сви ми скупа, па ја молим господина доктора да изјави овде: да ли је власт њему ма кад забрањивала да штампа шта хоће и како хоће.

Знајући добро шта је по среди, Панчић ипак устаде и изјави:

— Заиста, господо, никада нисам наилазио на какве сметње од стране државних власти кад сам што штампао, а истина је и то да сам штампао, хвала Богу, баш доста.

Скупштина је примила јемство такога јемца.

3.

Педесетих година Панчић је као професор лицејски имао и оваку малу неприлику у једној екскурзији. —

Са својим је ученицима био пошао рано изјутра пут Вишњице па онда ударише све полудесно те изиђоше на Авалу, а одавде се почеше спуштати ка Раковици, где су се мислили у манастиру пот-

крепити јелом и пићем. Око ужине стигоше у Раковицу, али калуђери позакључаваше све одаје. Лицејци се ражљутише и одлучише да калуђере избију и да им мантије поцепају. Панчић се уозбиљи, па се онда и уплаши:

— Немојте, децо; немојте, господо, молим вас! Куд ћу ја од бруке кад се чује да сте ви под мојим водством правили чудо од калуђера!

Али његове речи не умирише много његових ђака.

Тада он важно рече:

— Ха, сетио сам се! Имате право! Треба га заиста тући; а ја знам ко је прави кривац. Само добро удрите! Хајдете за мном да вам га покажем. Он се сакрио у Топчидеру.

Ђаци пођоше за њим, а он их одведе у Топчидер у крчму, нареди крчмару да изнесе јела и пића па рече:

— Он је, браћо, крив! Што не држи крчму у Раковици него чак овамо у Топчидеру!

По том је, весео што се није десила неприлика, певао и наздрављао омладини.

4.

Године 1876 Панчић се нађе на кратко време у Брестовачкој Бањи. —

Око два сахата по подне стиже тамо и један чиновник из Београда, који је некада, давно, био Панчићев ђак а сада путоваше службеним послом.

Панчић му пође на сусрет:

— Где си, човече Божји! Чуо сам да ћеш доћи, па умрех гладан чекајући те да заједно ручамо. Знај, брате: *залогај је сладак у пријатељству а не у устима!*

ЉУБОМИР П. НЕНАДОВИЋ

1.

Некада добро познати директор гимназије у Крагујевцу, Сима Живковић, бејаше питомац а по том и особити поштовалац Љубе Ненадовића, кога је звао само речју: Господин. О начину како је постао Ненадовићевим питомцем причао је Живковић ово:

— Био сам ђак виших разреда гимназње у Београду. Професор ми бејаше и Господин Ненадовић. Запази Господин како се ја, иначе тачан и одличан ђак, већ неколико пута задоцњавам за први час изјутра, па ће ме једном, кад изиђе са часа у моме разреду, а мене нађе у ходнику, запитати:

— „Шта је теби те тако доцне стижеш?“

Ја му одговорим да послужујем код г. Н. Н., самца, који доцкан долази кући из каване, те се изјутра успава, а ја, опет, не могу поћи у школу докле га не услужим.

Господин извади из џепа три рубље, пружи ми их и рече:

— „Ево ти новаца па се сам храни, а неваљала господара напусти!“

Тако и учиним, док ме после неколико дана он опет запита:

— „Имаш ли трошка?“

Одговорим да имам још, али ми он, знајући ваљда боље шта је у ствари, даде опет три рубље.

Прође неко кратко време, па ми једном приликом рече:

— „Знаш шта? Досадиће се теби примати, а богме и мени давати. Него — и мене храни отац; кад ја још једем туђ хлеб, дођи и ти.“

Одем — и тако постанем питомац Господинов, уселих се у кућу старога проте, савијах и помагах експедовати нашу милу „Шумадинку“ и благосиљах добротвора!

2.

Не тиче се толико личности Љубине, али је прилог за карактеристику дома у коме је он живео. —

Сима Живковић је изјутра распремао собу старога проте Матије. Једном нађе иза сандука седам златних дуката, и одмах их однесе проти. Прота ће тада рећи сину задовољно:

— Е, Љубо, имаш честита питомца!

Намерно сам, Бога ми, оставио те новце само да га кушам!

Ту је Живковић преписивао табаке оригиналнога крупнога рукописа протиних „Мемоара“. То је Живковићево казивање најбоље сведочанство за нетачност мишљења по коме би у „Мемоарима“ имао крупна удела и сам Љуба. Прота је Живковића водио и у Бранковину; Живковић се и у старости сећао како су сељаци ускршњи тропар певали по чистом старом изговору србуљском.

3.

Да се склоним од колере — приповедаше једном пред смрт Љуба – добијем одсуство и из Београда одем у Мехадију. Ту се одмах нађем с једним Енглезом, с којим проведем цео први дан. У вече нам рекоше да су у гостионици сви кревети заузети; не остаде нам ништа друго већ примити понуду да нам се у великом салону импровизују две постеље.

Примисмо и то, и мало после тога одосмо да легнемо. Кад тамо — а салон пун Турака. Енглез спокојно леже и замало па захрка. Ја узех лежећи да читам нешто према свећи крај постеље. У салону тишина — све живо спава...

Наједанпут спазим како неки стари

Турчин, подалеко, лагано устаде, узе пиштољ и окрете га према мени.

Претрнух, а Турчин ми поче лагано прилазити све једнако нишанећи пиштољем, који држаше у напред испруженој руци.

Кад он дође већ близу, скочим из постеље и дрекнем у помоћ.

— Ма што ти је, ћоеће; хоћу да припалим чирак! — равнодушно рече стари Турчин и приђе ми са тучаним светњаком...

4.

Милица Стојадиновићева Српкиња бејаше заљубљена у Љубу Ненадовића, кога често спомиње у своме дневнику „У Фрушкој Гори."

Своју жељу да за њ пође саопшти она једној старој госпођи, онда од највећега утицаја у Београду.

Госпођа се прими проводаџилука, и после неколико дана почне о томе говорити Ненадовићу.

Љуба се стаде врпољити и тражити начина како да захвали на понуди — кад госпођа рече:

— То ће бити красан пар људи: Ви *паметни* — она *паметна* —

Љуби сину мисао па похита:

— Али, госпођо, где сте видели да су двоје паметних кућу скућили!? То не бива — једно треба да је мало онако —

Као што је познато — Љуба је остао нежењен а — Милица неудата.

ЂУРА ЈАКШИЋ

1.

Године 1865 бејаше Ђура Јакшић у крагујевачкој гимназији учитељ цртања. Колега му је поред осталих био и познати професор математике Р. П., ваљан наставник и пријатељ ђачки али особењак у животу. —

Подстакнут од неких младих весељака, Ђура се једном лати кичице и, уз необичну срећу, изради као од шале лик, маркирајући нарочите особине одела, којима се интересантни професор одликовао, као што је шешир без пантлике и др. Таква, бојом израђена, слика би изложена у прозору једног од оних дућана којих у крагујевачкој чаршији одавно већ нема.

Свет се стаде скупљати у неочекиваном броју; један другога на улици гласно довикиваше, позивајући га да види слику, а веселом разговору на рачун измаланога лика, који је сваки одмах познао, не би краја.

Нађоше се људи који се сетише да су „таке ствари“ „предвиђене законом“, и салетеше професора да „подигне туж бу.“ Овај подлегне утицају својих „пријатеља“, и одиста оптужи Ђуру. Позван да се брани, Ђура сву одбрану сведе у неколико речи:

— Ако је онај човек, кога́ сам ја нацртао, исти господин професор, онда ја нисам крив: оно је — он! Ако ли онај човек на изложеној слици није тај господин који ме тужи — онда немам на шта да одговарам!

Ђура је био ослобођен, али је наскоро премештен из старе престонице, Крагујевца, у село Сабанту, из гимназије у основну школу.

2.

Ђура имађаше да сврши неке сликарске поруке за историјски манастир Враћевшницу. Поред осталих слика изради он и Милоша Обилића, давши његову телу необично велике размере, а лицу, у најмању руку, необичан израз.

Запитан после неког времена зашто је тако радио, он одговори:

— Па кад је Обилић нека је и снагом обилат.

— Али му лице казује да не мисли много?

— Поћи с намером да се убије *цар* усред његове *војске,* па размишљати — не бива. Ко убија цара — не мисли; а ко много размишља — није Обилић! — одговори Ђура и одбрани свој рад.

3.

У Музеју у Београду налази се и један, доста обичан, сликарски рад — на дасци. Слика представља сељака из Левча у типичном оделу, а рад је Јакшићев.

Постала је овако.

У једној тамошњој крчми сеоској имаћаше Ђура повећи рачун, па, не могући га исплатити, дође на мисао да за њ изради „фирму" газди радње. Тако је и било. Ђура се опростио дуга, а крчмар је имао „фирму", која је доцније доспела и у Музеј.

4.

Ђура је многи слободни час провео на Сави пред гостионицом „код Крагујевца", онда нарочито познатом под популарним именом Гашпара кафеције, кога помиње и у својим приповеткама. Седећи пред гостионицом посматрао је промет

путника и робе, одлазак и долазак бродова, и уз то би сркутао бело вино.

Једном га приликом ту упита члан савске полиције:

— Шта радите, Господине Ђуро?

— Ето, угађам, па никако да угодим, — одговори Ђура.

— А шта то угађате?

— Још по ручку сишао сам овамо да се сунчам и да пијем вина с киселом водом, па никако да угодим да и вино и воду попијем па да идем. Претекло ми вино — ја поручио воде. После ми претекло воде — ја поручио вина. Тако неколико пута, и, ево, још нисам угодио. Претекло ми сад воде, те морам опет искати вина — и Бог једини зна шта све може до краја бити!

5.

Док је служио у Подгорцу, отпочињући мучну учитељску каријеру, Ђура је често ишао на седељке — посела у појединим кућама бољих домаћина. Враћајући се ноћу и по месечини у школу, имао је често правих битака са псима; тада се бранио каменицама којих је по путу увек било препуно... Кад је, много доцније, писао лепу приповетку „Сељаци“,

назвао је то село — Каменац. Уверавају његови познаници да је то име изабрао сећајући се каменица које су га толико пута у њему одбраниле од паса...

6.

Кад је био у Пожаревцу учитељ, напише Ђура допис против ондашњега председника општинског и пошље га у Београд те изиђе у „Србији“ Љ. Каљевића. У допису се иронично говорило о председникову успеху: набавио је мацке за жене те их је наместио испред основне школе пожаревачке! Да би показало како је ствар доиста из публике, уредништво „Србије“ стави испод дописа измишљено име и презиме. Али пожаревачка општинска и полицијска власт пронађу у вароши некога старца који се зове тако, па га узму на одговор. И ако је старац доказивао да није писмен, нити се меша у јавне послове, опет буде притворен. Сазнавши за све то, Ђура оде и пријави се власти као писац дописа. Старац би одмах пуштен, а Ђура после две недеље — премештен из Пожаревца.

МИЛАН Ђ. МИЛИЋЕВИЋ

1.

...Био сам — причао је у пријатељском кругу Милићевић — млад и добру рад човек, који би желео, ако се икако може, за ноћ преобразити читав народ и његове ружне навике. Таман сам био прочитао неко ново дело о гајењу деце, када дође време да пођем у ревизију основних школа Нађох се наскоро на конаку у неког младог попе, коме се пре месец, или два, родило дете првенче, па су у кући сви срећни и пресрећни. Како дете заплаче, сви потрче да га љуљају. Гледам ја то па ћу рећи:

— Детета не треба љуљати, не треба га на то учити јер је штетно!

— Е, мој господине! — одговориће ми, као у име свих, попова таштa. — Како то велиш да не треба дете љуљању учити! Па ко га је учио? Нико, вала! Љуљало се оно, још код мајке док је било, пуних девет месеци, па како сад може у један пут да се одвикне?!

Чух ја то, па ми онда паде на памет: а ко зна да ли ова бака нема право? Ко зна да ли њена није мудрија од свих књига које се напамет пишу?... Нека се свет полако развија. И од тога се доба ја не мешам у женске послове. Слава колевци!

2.

Иду из канцеларије кући на ручак стари Илија Гарашанин и Милићевић, млади чиновник. Гарашанин слуша како му Милићевић разлаже нешто крупно из политике, па ће, близу своје куће, прекинути младога сабеседника:

— И ја тако мислим; и зато што о томе мислим, она моја тараба пред кућом, ено, стоји накриво: посрнула је и тек што није пала, нема други ко да је оправи а ја опет не могу јер бринем — народну бригу. А можда би боље било да не радим тако...

3.

Када је Милићевић, релативно млад човек, добио за уредника „Српских Новина", што су дотле добијали само старији и поузданији према „правитељству" — отиде Кнезу Милошу у Топчидер да

му захвали и да „развије програм“. Таман је почео разгранавати орацију, а стари га кнез прекиде речима:

— Сви ви умете да причате, ал' да видим шта ћеш ти да урадиш. Зато: љуби руку па иди!

4.

Седе у Министарству Просвете Милићевић и Милорад П. Шапчанин па разговарају са Стевом Д. Поповићем, који прича о своме преводу књиге „Школска практика.“

— А шта ти је то „школска практика?“ — упита Милићевић.

Поповић каза о чему говори књига.

— Па, брате, то би се српски казало „Рад у школи“ или „Школски рад.“

Поповић усвоји тај термин.

— Бог с тобом, Милане! — рећи ће Шапчанин. — Како ти то расипаш памет своју! Болан био, то треба да напишеш па да се зна да је то од тебе остало, а не да свет усмено поправљаш!

5.

Као секретар Кнеза Михаила, Милићевић једном бејаше у прилици да реферише Кнезу о молби једнога свога лич-

ног противника, који је тражио службено унапређење. Милићевић препоручи молбу Кнезу, који тада рече:

— Хвала Вам! Ја Вас молим да ми и од сада тако лепо говорите о својим противницима, а ја томе господину не дам што тражи.

После неколико дана пружи Кнез секретару скупоцен прстен уз нарочито писмо и с речнма:

— Чините само што Вам је дужност, а за све то примите овај дар...

6.

У добру друштву Милићевић, видећи да му се пуни чаша коју је већ био попио, имађаше обичај рећи:

— Ама што је пуниш, човече Божји, кад ме знаш какав сам: испићу је! Па каква ти је онда хасна — весео био!

7.

Кад је почела радити Српска Књижевна Задруга, би примљена понуда Пере Ђорђевића да он за прво коло преведе једну књигу из руске белетристике. И избор беше њему остављен. После осам месеци пропуштенога времена Ђорђевић изјави да не може посла израдити.

— Ствар се мора свршавати кратким путем! — рече председник и управа одлучи да једно, на брзу руку изабрано, дело преведе Милићевић. Он за три недеље предаде рукопис а штампарија за неколико дана по том наштампану књигу!

Кад се књиге растурише, чуше се из публике напомене:

— Што мора свуда да буде Милићевић? Шта тај посао нису дали — Пери Ђорђевићу?

Милићевић, сазнавши то, рече:

— Нека гунђају, али нека читају!

Др. МИЛАН ЈОВАНОВИЋ

1.

Као слушалац медицинских наука у Бечу М. Јовановић је имао и овакав доживљај. —

Међу мађарским револуционарима 1848 био је и неки Нађ Карло, младић одушевљен за слободу своје домовине. После катастрофе на Вилагошу аустријски војни судови крваво завршиваху парницу. Доведен пред преки суд, Карло буде упитан: зна ли што ће он ту сад? Он с горким осмехом одговори:

— Само зато што су Руси прешли границу!

Такав одговор, пун презрења према невојничком држању аустријском, разгневи судије, и они донесоше одлуку да се Карло казни тиме што ће се прогласити за полудела, како би сав остатак свога века провео у лудници. Живећи у Бечу, у затвору за најтеже случајеве умне оболелости, Карло не имаде начина никог живог уверити о својој присебности; све

што је говорио узимаху за бунцање, нити га хтедоше саслушати, нити о томе промислити. Судије су добро рачунале. Педесетих година изиђе царев указ по коме се осуђени у револуцији пуштају у слободу. Али Карло не бејаше у тамници већ у лудници, а за те заточенике има само Божјег помиловања. Он ту остаде и даље годинама, и не знајући за цареву милост.

Ради проучавања и таких болести проведе Јовановић у управи тога завода неко време. — Једнога дана, кад пред вече бејаху ти необични болесници пуштени у ограђене делове дворишта, посматраше их Јовановић са прозора своје собе која је била на горњем боју. Један заточеник шеташе испод његова прозора тешко замишљен, па му се намах обрати речима:

— Молим, имате ли мало хлеба?

Јовановић му кроз прозор у мрежи од узице спусти цео хлеб, који онај дочека радо и поче га одмах јести.

Мало после настаде између њега и болесника разговор, а кад болеснике позваше унутра, замоли овај Јовановића да изиђе и сутра на исто место ради разговора. Интересовање бејаше живо, и ти се разговори продужише и трећи и четврти пут. Када се болесник из разговора до-

бро увери да докторанд није Немац већ Словен, исприча му поверљиво своју историју. То је био Карло. Јовановић написа писмо његовој сестри, која и не знађаше да јој је брат жив, и сестра му дође из Угарске. Он посредова и они се састадоше насамо пред њим. Сцена страховита и дирљива... Сестра је, за тим, ишла и по упуству Јовановићеву куцала на различита врата, док после дужег времена и уз тешку муку ствар би објашњена где треба, те Карло, после неког нарочитог проучавања и посматрања, ослобођен живога гроба...

2.

Јовановић је често имао обичај у друштву рећи:

— Многи људи своје тестаменте предају суду на чување. Мој се тестаменат налази у Светом Писму. Коме треба нека га после моје смрти тамо тражи!

Како је Јовановић ненадно преминуо преко ноћ, то је власт, сазнавши о том његову говору, заиста потражила у његовој књижници примерак Светога Писма, и нашавши књигу пажљиво је превртала лист по лист тражећи тестаменат, кога ту није било.

Најзад је ствар објаснио један млађи књижевник подсећањем да је Јовановић мислио и говорио о тестаменту у моралном а не у материјалном смислу.

ВЛАДА М. ЈОВАНОВИЋ

1.

Као ђак Велике Школе у Београду Влада је једном доживео и овај случај.

Био је код куће сам — мајка му је била отишла у Шабац — па је живео ђенијалном неуредношћу. Једном изјутра изиђе на Зелени Венац, где је онда била главна пијаца, да код антиквара прегледа књиге, и не опазивши како га сваки пролазник нешто необично загледа. Кад је био готов, приђе му један познаник па га запита:

— Ама какве су ти то, тако шарене, панталоне?

Он погледа — па се и сам запрепасти.

Имао је двоје панталоне, али су му се оба пара била рашила тако да је сваку ногавицу засебно навлачио: а јутрос је у брзини погрешио те је обукао једну зеленкасту и једну беличасту ногавицу — од свакога, дакле, дела по један комад!

— Шта сада да радим? — рече он. — Свет се овако чуди, а још више би

се чудио када бих сада овде насред пијаце стао свлачити једну по једну ногавицу... Идем кући да се пресвучем...

2.

У доба највеће активности омладине у Великој Школи, кад је она издавала лист „Побратимство“, а Влада јој био председником — зачне се неки раздор који је тражио смену часника. Већина је била за дотадашњу управу и Влада је мислио ратовати против опозиције. Али му дође до руку један политички хрватски лист из Загреба, где се хрватска омладина кори што се не угледа на београдске великошколце који су се сложили па красно раде. То је на Владу толико утицало, да је одмах сазвао скуп и поднео оставку, само да се дође до мира.

СТЕВАН СРЕМАЦ

1.

У доба кад је Ст. Сремац довршивао Велику Школу, бејаше мода да се нико не шиша кратко. Насупрот томе дође Сремац једнога дана у своје друштво пред „Дарданеле" и то — ошишан са свим кратко.

— Море, Стево, шта је то?

— Па... овако је здравије! — објашњава он.

— Није истина, то је само уображење.

— А после и практичније је! — додаје Стева.

— Није ни то.

— Осем тога и лепше је! — продужује Стева.

— Е, баш то није истина.

Мало после друштво се разиђе а за столом остаде само он с најинтимнијим другом Божом Гавриловићем.

— Знаш, Божо, — поче сад Сремац — теби ћу, разуме се, да кажем шта је било... Одем да се шишам онако као и

сви људи, паметно. Узео мајстор маказе, поче, па онда дозва шегрта да га учи на мојој глави! Гледа шегра, па тек узе од мајстора маказе и поче сам да сече. Ухвати један чуперак па — фик! слисти ама све до коже. Спази то мајстор, цикну, ошамари шегрта, па узе да „поравни." Ал' како ће да поравни друкчије већ да скине сву косу! Мало одовуд, мало одонуд — тек ја остадох ћелав к'о Марија Фаркаш кад јој спадне барока. Грдио сам — али доцкан. Мајстор ми онда рече, ради утехе, да је овако здравије, практичније и лепше. Зато сам мало пре и ја пробао да те његове идеје популаришем, ал' ми се, ето видиш, не прима...

2.

— Господо, — рече директор Треће Београдске Гимназије, у којој је Сремац служио — долазе у Београд ђаци и професори из Врање; треба одредити некога који би се побринуо за дочек гостију.

Кад се за тај посао помену и Сремчево име, он похита:

— Ја толико не волим разне одборе, а нарочито одборе за свечаности, да вам свима изјављујем: ако кад год у нови-

нама прочитате или чујете да сам и ја члан таког одбора, одмах реците: „Сиромах Стева, куд да му се то деси!" јер знајте да сам пре тога — морао шенути...

3.

С јесени 1879 оде Сремац за наставника Нишке Гимназије, а о Петрову дне идуће године дође у Београд на виђење. Пред „Дарданелима" прича појединости новог чиновничког живота, па помену како је морао предавати и цртање, а у школи, тек отвореној, нема ни прегледа ни модела.

— Па како си радио?

— Ето тако: нацртам на табли нешто па онда деца прецртавају. А буде кад што да ме деца питају шта сам нацртао, и ја онда морам да напишем доле: „столица", или „оџак и дим" и т. д.

Иначе је Сремац био врло добар цртач карикатуриста.

4.

— Господине, како мој син у школу? — пита Сремца један нишки грађанин прве године његова службовања.

— Бога ми, право да кажем, неће да учи, рђаво је...

— Такој је! Нестрећа је то: да је добар ја би' га даја на занат, али је рђа, није пристао за никуд, па га накара' у школу. Фала ти!

5.

Сремац је био за класичку наставу, те се често препирао с колегама који су били томе противни.

Један пут се у седници поведе реч о неком неваспитаном ученику, а један ће природњак рећи:

— То је само суровост расе; ето и у старо класично доба — вели Цезар, а има и у Непоту —

Сремац плану:

— Гле сад! У свему си против класицизма, а у овоме нађе да поменеш класичке писце! Иди с милим Богом!

6.

— Е, брате! — жаљаше се Сремац о распусту 1890 у Београду. — Прећашњих година кад год дођем из Ниша у Београд, натрапам на нашега професора Светислава Вуловића који ме редовно дочека речима: „Море, Стеване, што ти не полажеш професорскога испита?“ А сад кад сам положио и тај испит, идем

свуда не бих ли га срео, а њега нигде нема. Јуче чух да је отишао на Киселу Воду. Што ће му Кисела Вода сад кад пре никад није ишао!

7.

Сазнавши да у Српску Краљевску Академију улази и један господин малих квалификација, Сремац рече:

— Бога ми ће се дотерати дотле да ћемо зажалити за Иришком Академијом: тамо су била свега два слепца, а овде ће их бити повише.

8.

У срећном Нишу првих година по његову ослобођењу брујн весео живот препун задовољства. Па да би било среће са свакоје стране, дошао у Ниш и неки велики циркус, који у први мах похађаше само интелигенција, а за њом се поведоше и староседеоци, док похода циркуса не постаде правом манијом. Може се мислити колико се у томе отерало далеко, кад је „тако што год“ пожелела и стара Нишлика, газдарица Ст. Сремца.

— А јеси л' гледаја и ти, господине, то чудо? — упита она једне вечери Сремца кад је он полазио од куће у чаршију.

— Које чудо, газдарице? — обрати јој се он с благим осмехом.

— Па тоа што му викау Низгуз!

— А, јес', јес'. То је право чудо. Био сам.

— Хе! Благо си теби...

Кад би по вечери, Сремац опет оде са друштвом у циркус. Представа је у великом и пространом кругу текла живо и непрекидно, а Глупи је Август изводио безброј својих импровизација. Једном је био изазвао чак и неку малу галаму у једном крају, али је то слабо ко и опазио, јер је тога тренутка играо неки вешт гимнастичар.

По свршетку представе Сремац сврати на каву у једну кавану, а по том оде кући.

У дворишту крај степеница нађе газдарицу.

— Добро вече! — поздрави је.

— Бог ти добро даја! — одговори му она уњкајући кроз нос, па устаде.

— Шта је то газдарице, ти си ваљда озебла?

— Море, црн ми назеб! Пропала сам дибидуз!

— Како?

— Ки ники мој!

— А што?

— Ама зар не видиш да сам о нос оклембесила лиску од лојзе?

— Видим да си винов лист привила на нос, али не знам зашто!

— Ех, зашчо! Отидо' и ја у това ваше Низгуз. А жао ми је за пару, зашчо се пара на данашњи дан тешко прађи. Па станем с неки дечурљаци да гледам кроз једно рупче на платно озад. Има неколики рупчики. Таман ја стану', а и нос ми пропа'ну кроз друго једно рупче. Мен' ми је и самој смешно, големо смешно, ал' викам: иска си и нос да нешчо види! Не постаја колико ово с тебе саг, а мен' ме трефи нестрећа: један од онија црни ђаволи с прапорци от комендију, од некуд, се прикачи, а ја не виде, па мен' за нос: паф! Куку мен' што сам дрекнула! Саг ја 'оћу натраг, ал' он, пустин, не пушћа. Није, мори, да вуче, него стиск'о па све циба као на рибу шчо се чини. Уби ме жив резил'к, а и стра' ми, а боли ме, пусто! Вуче он на там', вучем ја на овам'. А он се дере, па све нешчо, ил' лаје ил' мауче, не знам саг ни сама, тек се смеје: *хо, хо, хо! то жаба! то жаба.* Век ми и сузе фрцнуше; јао, мајке, уби ме проклетник. А дош'о квартаљник па не знава што је с мен' напред, нег' ме поткупио па и он да циба са страг... Једва

се извуко' па беж' на дом, Сад не знаем: имам ли нос или немам. Ударила сам на модрицу лиску од лојзе, а за резил'к и не питувај: три дни не смем на сокак!

— А ја сам био тамо, па се чудим шта се то подигла нека гужва.

— Не л' си познаја мој нос?

— Нисам.

— А и ники други неје?

— Фала ти за тај реч како на брата. Само нек нема резил'к а за нос како бидне! Нек ми је то за памет да не мећем и ја свој нос помеђу господски носови...

9.

Сремац није волео број 13. —

Један пријатељ, коме није никад одбијао да учини услуге, замоли га да му потпише меницу. Стева одмах одговори:

— Хоћу, али је то тринаеста меница коју потписујем овде у Београду; молим те да нађемо некога коме такође треба потпис, па да уједанпут потпишем тринаесту и четрнаесту...

САДРЖИНА

Предговор . . . . . СТРАНА 3

1. Доситије Обрадовић 7
2. Јоаким Вујић 10
3. Лукијан Мушицки 12
4. Јован Дошеновић 14
5. Вук Ст. Караџић 16
6. Сима Милутиновић 20
7. Димитрије Давидовић 28
8. Димитрије Фрушић 30
9. Милош Светић 31
10. Василије Лазић 33
11. Ђорђе Малетић 41
12. Петар Протић-Сокољанин . . . 43
13. Бранко Радичевић 45
14. Богобој Атанацковић 47
15. Ђуро Даничић 50
16. Др. Јосиф Панчић 52
17. Љуб. П. Ненадовић 56
18. Ђура Јакшић 61
19. Милан Ђ. Милићевић 66
20. Др. Милан Јовановић 71
21. Влада М. Јовановић 75
22. Стеван Сремац 77

Остојић, Тих. Живот Доситеја Обрадовића. Из његових дела саставио Т. Остојић 1·—

Орси, П. Ослобођење и уједињење Италије 3·—

Пајо, Ж. Васпитање воље (превео Јов. М. Јовановић) 2·50
у лепом повезу 4·—

Протић, Љ. М. Педагогика 2. прерађ. издање 5·—

Петронијевић, Др. Б. Основи емпиричке психологије 5·—
— Шопенхауер, Ниче, Спенсер 3·—

Поповић, П. Преглед српске књижевности 4·—

Радонић, Др. Јов. Гроф Ђорђе Бранковић и његово време. (Издање Срп. Краљ. Академије Наука) 6·—

Ракић, М. М. Песме 1·—
у лепом повезу 2·—

Скерлић, Ј. Писци и књиге. Свеска II-IV по 2·—
— Српска књижевност у XVIII веку 6·—
— Омладина и њена књижевност 5·—
— Светозар Марковић, његов живот, рад и идеје (са сликом) 3·50

Спасојевић, М. Српска стенографија, кореспондентна и дебатна 3·—

Спенсер, Х. О васпитању умном, моралном и телесном (превео Ј. Миодраговић) 2·—
у лепом повезу 3·—

Сремац, С. Путујуће друштво. Приповетка 1·—
у лепом повезу 2·—
— Ћир-Моша Абеншаам. Приповетка —·60
— Бал у Елемиру —·60

Стевовић, Ј. Н. Француско-српски џепни речник (у лепом повезу) 4·50

Стевовић, Ј. Н. Разговори француско-српски 1·—

Станојевић, Ст. Историја српског народа 2. издање 6·—

Станковић, Бор. Нечиста крв. Роман 3·—

Толстој, Лав. Ана Карењина. Роман 6·—
— Рат и мир I-IV. 12·—
— Васкрсење (2. изд.) 5·—
— Крајцарова Соната 1·50

Хомерова Одисеја (Превео Dr. Т. Маретић) 2·—
— Илијада (превео Dr. Т. Маретић) 3·—

Хефдинг, Др. Х. Уџбеник Историје Новије Философије (превео Вл. Максимовић) 5·—

Цијеп, Dr Т. Основи физиолошке психологије (превео Ј. Ђ. Јовановић) 4·—

Шантић, А. Песме (нова збирка) 1·50

Шитова, К. Упутство за кројење и шивење белог рубља 2·—

Штампарија Мунца и Карића — Београд

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА

С. Б. Цвијановића у Београду

16, Кнез Михаилова улица 16.

препоручује следеће одабране књиге:

Алманах српских и хрватских песника и приповедача 1910. 3·50

Амичис, Е. Срце. 3. издање са 38 слика 2·—
у лепом повезу 3·—

Арцибашев, М. Сањин. Роман (превео Д. Ђорђевић) 3·—
— Смрт Ивана Ландеа (прев. Ж. Милојковић) 2·50

Арсовић, М. Витешке игре и спортови и физичко васпитање нашега народа. Са 104 фотографске слике у тексту. У повезу 5·—

Божовић, Т. и Јов. Ђоновић. Црна Гора и напредни покрет. 2·—

Веселиновић, Ј. Неприлика. Приповетка из сеоског живота. 1·—

Гавриловић, А. Историја српске и хрватске књижевности народнога језика I и II св. по 4·—

Гавриловић, Др. М. Милош Обреновић, 2 књиге (3. књига у штампи) по 6·—

Девисова философија смрти (с енглеског) —·50

Дима, А. (син). Госпођа с камелијама. Роман 2·—

Доситејева Дела. (Издање Срп. Држав. Штампарије, у штампи) 5·—
фино издање илустровано (у штампи) 12·—

Дучић, Јов. Песме (Издање Срп. Књижевне Задруге) 2·—

Живковић, прота **Васа.** Песме. Средио М. Ћурчин (са сликом песника) 3·—

Јиречек, Dr. К. Ј. Историја Срба (превео Ј. Радонић) књ. I. (изаћи ће почетком маја) 3·50

Караџић-Вук, Српски Рјечник (место 16·—) 10·—
— Српске Народне Пјесме (9 књига) сад 17·—

Лагерлеф, С. Легенде о Христу (превела Д. Брајковић) 1·—
у лепом повезу 2·—

Ле Бон, Г. Психологија Гомила (Превео Ж. Живановић) 2. издање 2·50
у лепом повезу 4·—

Матавуљ, С. Немирне душе. 10 повела 1·50
на финијој фартији 2.50

Новаковић, Ст. Душанов Законик 3·50
— Најновија Балканска криза и српско питање 1·50
— Васкрс државе српске и његови историци 1·—

Ниче, Фр. Тако рече Заратустра (у штампи)

Његош, П. П. Горски Вијенац. 5. издање с коментаром М. Решетара 2·50
у лепом повезу 4·—

Продужење с друге стране.

PN 6267 S5G3

Gavrilovic, Andra
Sedamdeset anegdota

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY